

Bavariae Sanctae Volvmen ...

Rader, Matthäus

Monachii, M.DC.XXIV.

S. Hartmannvs Boivs Ex Canonico Avgvstiniano Batavis Boiorvm,
Episcopvs Brixinensis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79699](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79699)

S. HARTMANNVS

BOIVS EX CANONICO AVGVSTINIANO

BATAVIS BOIORVM, EPISCO-

PVS BRIXINENSIS.

C13. C. LXV.
 Calendū Ianuar.
 Ex M. S. canoby Pol-
 lingani.
 Tom. 11. Canū. ant.
 lect. p. 296.
 Rademico l. 1. c. 14.
 Baron. XII. annal.
 Hund. metrop. Sa-
 lub. p. 160.
 Vita S. Leopoldi Au-
 stry.

Hartmannus haud procul Batauis Boiorum (in Pollin-
 gano agro, ut nonnulli putant) fortunā uti non sum-
 mā, ita nec infimā, honestis maioribus natus, admo-
 dum puer à parentibus D. Nicolao (cuius aedes est ex-
 tra Batauorum pomerium, culta à viris religiosis, qui
 in S. Augustini Canonicas leges jurarunt) initiatus, literas cum pie-
 tate tam auidè hausit, ut intra paucos annos plurimum promoue-
 ret. Florebat id ætatis Iuuauij Conradus Pontifex morum sancti-
 tate & fama defensæ libertatis Ecclesiasticæ inclitus, cuius vitam
 supra collocaui. Is sacrum sacerdotum collegium Salisburgi in
 ordinem redigere statuerat, & ad S. Augustini normam efformare.
 His exempli causa Hartmannum, quod mores eius essent legis lo-
 co, decurionem è domicilio S. Nicolai impetratum præfecit. Nec
 longa temporis intercapedo intercessit, cum iussus est Chimensis
 Ecclesiæ præfecturam suscipere, in qua perinde ut antea subiectos
 factis magis quam verbis ad virtutem est hortatus. Inter hæc D.
 Leopoldus Austrius nobilissimū & amplissimum cœnobium con-
 didit Neoburgi, quod claustrum Neoburgense est appellatum.
 Huius ut sancta jaceret fundamenta, ab Contado Iuuauienti pon-
 tifice magnopere Hartmannum Chiemensis tum ædis præsidem
 diu expetitur impetrauit, qui magnum operæ precium ibi fecit, &
 tam virorum curam, quam sacrarum virginum tutelam suscepit
 multaque diuinitus didicit & docuit. Commendauit hunc In-
 nocentius Pont. Max. Agneti coniugi D. Leopoldi, & filijs eius
 post mortem Leopoldi his verbis: *Dilectum quoque filium nostrum*
Hartmannum eiusdem loci præpositum, pro B. Petri & nostra reuerentia honore-
tis & diligatis, & in suis necessitatibus, paternis studeatis affectibus subuenire &c.
 Est eiusdem mentio apud Thomam Haselbachium anno C13.
 XXIII. in M. S.

Confederat inter domesticos lectioni sacræ intentus, cum re-
 pente consurgens exiliit, cœnobiūque egressus ad aedes quasdam
 properans (in quibus è cœnobia quidam negotiorum causa cura-
 bant)

B. HARTMANNVS BOIVS EPISC. BRIKINENSIS.

R. S. P. P. P. f.

Tam durus, Hartmanno, potes tibi dicere leges?
 Tam corpus duris subdere verboribus?
 En velut incudem tundis tua torga minister,
 Vix ferrum ferret, quod tua membra ferunt.

Tam grauis haud ullus mortalibus incubat hostis,
 Quam (quem fors tecum) tu tibi, quisq. sibi.
 Ergo ne corpus menti seruire recuset,
 Mensque Deo, corpus sic animamq. premus.

bant)

DE S. HARTMANNI EPISCOPI BRUNNENSI

DE S. HARTMANNI EPISCOPI BRUNNENSI

(1000)

bant) cum ad fores constitisset, suos ingenti clamore euocatos propere se inde extemplo iussit. Vix illi pedem domo extulerant, cum subito tota moles vastâ ruinâ procubuit, qua elisi fuissent omnes, nisi præsentî periculo, beneficio præsulis sui, fuissent subducti; quod ipsum eius ope euaserunt quoque cum multis vectoribus nautæ, qui scopulo haud procul cœnobio adhæserant, flumine nauigium in exitium trahente.

Interim Reinbertus Sabionensis antistes apud Brixentas in Teriolis vita cedit, cuius infulam, sacrum ibi patrum consilium Hartmanno obtulit, qui rem inibi quoque præclarè gessit, ac primo statim anno Reinbertum nobilem dynastam & copiosum induxit ut viris religiosi cœnobiū haud procul Brixinâ moliretur, qui communicato cum coniuge nobili Boia, consilio, Nouæ-cellæ contubernium S. Augustini sodalibus posuit, qui hodièq; egregiè nomen & religionem tuentur. cuius initia cælesti non caruere prodigio. Alebat Reinbertus in sinu impuberem filiolum Vdalricum, huic sua bona ex asse testamento transcribere cogitarat, ac proinde Hartmanno negarat suæ opis esse cœnobiū excitare, satis se Deo, uti speraret, pro sua tenuitate facturum, si domum hospitalē exædificaret. Interea tamen temporis, cum paruulum suum filium olim in sinu ferret, cœpit precari Deum ardentibus votis, ut si natus ille suus à virtutis tramite, vir olim aut adolescens declinaturus esset, maturo fato præriperetur. Rata habuit vota tam futuri quàm præsentium cognitor Deus; puerum intra teneram innocentiae ætatem, ne in prauum deflecteret sustulit, & Reinbertus viris religiosi sacrum domicilium constituit, quibus omnes opes suas & facultates addixit, ac demum exutus omnibus humanis commodis nudus & ipse nudum Christum in eodem, quod ipse posuerat, cœnobio secutus, vitam beato fine conclusit omniâq; apud cælites centuplicato fœnore recepit.

Sexto dem & quinquagesimo supramillesimum centesimum aîo ad comitia Reginoburgica, accitu Friderici Ahenobarbi Imperatoris Hartmannus venit, ubi lis inter duos Henricos vitricum & priuignum composita est: & Henrico Austrio patruo data Austria; Henrico Leoni nepoti Bauariam addixit Fridericus, cui sententiæ pronuntiatae testis fuit inter alios & ipse Hartmannus. Ipse interim attentus ad ouilia, velut princeps pastorum in cultu, victu, officijs aulicis eandem coluit frugalitatem, parsimoniam & modestiam, quam ante colere consuevit, memor illius; ut quo altiores sumus, hoc submissius nos geramus. Itaque si quotidianam viuendi

Z

uendi

uendirationem eius inspiceres, monachum crederes, quo nullus religiosius vitæ sanctioris institutum & leges custodiuit, nemo intra cœnobium tam castè, sanctè, parcè, sobriè vixit, quàm ille extra, nec nisi semel in die, præter dies anni celebriores & domino sacros cibum sumsit; eumque non ex macello petiit, vel præda aucupio capta, vel venatione quasitum, sed humi natum, qualis per cineralia adhiberi solet. Intimæ tunicæ loco, molestam & fetis horrentem telam, qua corpus assidue fodicabat, induit, eodémque textu femoralia gestauit, quæ nec per noctem quidem exiit, quoad fœda & inusitata ploræ impetigine contactus thoracem monitu rogatúque familiarium posuit. Proximam cilicio tunicam lana tactam non nisi cum corpore & vita sibi detrahi passus est: quin & quod obstupescas, nullo non die tergum virgis cadendum præbuit, cum de quotidianis lapsibus summa cum animi demissione se apud sacerdotem accusaret, nec id supplicij genus pro suis duntaxat noxis subibat sed cum ab aliis etiam per vrbis vias peccaretur, quod ipse videret, id suis culpis adsignabat, & postridie de tergo suo pro alienis noxis Deo satisfaciebat. Salutari hostia quotidie, non sine largo lacrymarum imbre litabat, nisi valetudine præpediretur. Ori frenos tam arctos imposuit, suis vt horis non minus religiosum coleret silentium, quàm ij qui in medijs claustris tacendi & loquendi tempora legesque obseruare coguntur. longiora somni spacia etiam vestis asperitas excludebat, quanquam magnam noctis partem, per se quoque vigilabat, sibi durus semper, facilis & mitis in alios præsertim miseros & egentes.

Cælestium porrò rerum contemplationi adedè deditus erat, vti rei familiaris per totam dioecesin omniumque censuum, proventuum, decimarum procurationem Conrado à sacris administro commiserit, viro in paucis fido probo & religioso, quem secum ex Pollingano religiosorum cœtu comitem & socium laborum adsumsit. Erat is Conradus præses ædis sacre Pollingane, de quo hec in syllabo Præpositorum Pollinganorum nuper ab religiosissimo eiusdem phrontisterij præfule Kiliano ad me misso, cognoui.

Chunradus Præpositus huius loci pie mem. obiit anno domini 1180. qui hanc ecclesiam libris & sacris vestibus diligentissimè decorauit, & iste Chunradus fuit Canonicus nostri monasterij Pollingensis, vir vitæ venerabilis, strenuus, fidelis, prudens & familiaris, Capellanus D. Hartmanni Brixinensis episcopi sibi adeo fideliter & constanter rigido animo assentiendo, vt propter seueritatem morum alter episcopus, vel magister episcopi diceretur. Huius, quoque consilij & pie voluntatis affectu fabrica in Noua cella initium accepit. Mortuo igitur Chunrado,

Chunradus,

B. HARTMANNVS.

Omn tremores Latium, formidandâsq; secures
 Caesaris honorat summus in orbe pator,
 Hartmannus contra ferrum, contrâq; secures
 Caesaris intrepidus rege pauente statit.

Turpâq; caput, saxâq; immobile Cephæ
 Defendit contra Caesaris arma pedo.
 CEDANT ARMA TOGE, PLUS ARMIS PRÆSVL INERMIS
 SÆPE POTEST: sed cui militat ipse Deus.

Z 2

Chunone,

DE S. HARTMANNO EPISCO. EXIMIENTI 307

B. HARTMANNUS

Cl. 1000

2. 2

Chunone, eiusdem nostri loci Præposito Chunradus iste Præpositura illius dignitatem licet inuitus suscepit, ubi venerabiliter degens Deoque deuote seruans Christo religiosam vitam beato fine conclusit anno quo supra, die vero animarum S. altera Nouembris & præfuit prælaturæ 32. annos.

Itaque Hartmannus quoties cæli desiderio capiëbatur, ex publicorum negotiorum pelago in vicinum Nouæ cellæ, cui à Maria gratia nomen indiderat, tanquam in portum confugiebat, ubi cælesti quiete pascebatur, & meliore diuinarum illustrationum ac consolationum nectare inundabatur. Quem tamen secessum differebat, cum reipublicæ vltus & amittendæ dotis Ecclesiasticæ periculum imminebat, quod per se Conradus auertere non poterat, tum verò Hartmannus contra dynastas qui vel iura Episcopatus conuellere, vel prædia, castra agrisque inuadere moliebantur, non clypeo, vel hasta, vel copijs obarmatus, sed sacra mystarum acie cinctus, prælato victricis signo crucis, in hostem prodibat, nec quicquam vel tam audax, vel impius & contumax fuit, qui illius auctoritate, nomine & fama sanctitatis territus non illico cesserit, præsidiaque ab arcibus, castris aut agris non deduxerit, locumque vacue factum illi occupandum tradiderit. Ausus est etiam contra maximum potentissimum & inuietum Imperatorem Fridericum Ahenobarbum venire, quando libertas Ecclesiastica operam illius efflagitabat. Nam Adriano Pont. Max. rebus humanis exempto, cum de sufficiendo mundi præfule inter Cardinales & Imperatorem vltimis odijs decertaretur, & melior pars Alexandro legitimo pontifici adhæresceret, Imperator verò Victori triplex diadema conaretur imponere, eaque de re Fridericus ad Eberhardum Salisburgensem Archiepiscopum & Hartmannum, qui soli prope ex omni Germania principis gratiam negligebant, literas daret, nunquam à sententia potuit dimoueri, & cum Imperator alios hoc nomine vexaret, proscriberet, eorumque fines omni genere cladium vexaret, huic vni pepercit, cælestem in se ratus vindicem animaduersurum, si tantum numinis amicum offenderet. Rogarat idem Imperator eundem, cum illac transmitteret, vti sibi aram viatoriam & plicatilem ad rem diuinam in itinere faciendam initiaret, spondit Hartmannus facturum se quod peteret, sed non nisi Alexandri pontificis nomine, quod Fridericus libenter admisit, dummodo ab Hartmanno consecraretur.

Extant apud Raden
l. 1. c. 14.

Fuerat in eiusdem tutela, vti & priorum episcoporum Pollingani in Boica haud procul V Veilhaimio opido nobile & perantiquum monasterium (quod etiam prædio auito Obroluingano,

Z 3

cum

eum ex conuentu Principum quem Imperator Moguntiaci celebrarat. rediret, auxit; natum ibi nonnulli existimant, vt mihi praefes cœnobij Kilianus coram retulit) id inquam asceterium quod longius abesset Brixina, Henrico Leoni Boiorum & Saxonum Principi in clientelam, volentibus & petentibus patribus Pollinganis commisit, cuius hodie quæ tabulæ extant anno CIO. C. LX. signatæ & apud Hundium expressæ, quarum nos autographum vidimus. Visuntur & hodie duo altaria sanctæ Magdalene & sanctæ Crucis in Pollingano templo ab Hartmanno inuncta, de quibus membranæ testantur, Anno ab incarnatione domini CIO. C. LX. indict. VII. 3. Nonas Nouembr. dedicatur hoc altare à venerabili sanctæ Brixinensis ecclesiæ Episcopo Hartmanno in honorem Sanctæ Dei genetricis Mariæ Virg. SS. Apostolorum Simonis & Iudæ, SS. Martyrum Alexandri, Felicissimi - - - SS. Confessorum Germani, Felicis, SS. Mariæ Magdalene & Anastasiæ Virg.

Anno ab incarnatione domini CIO. C. LX. indictione VII. 3. Non. Nouembr. dedicatum est hoc altare à venerabili S. Brixinensis ecclesiæ Episcopo Hartmanno, in honorem Sanctæ Dei genetricis Mariæ, SS. Apostolorum Andrea, Iacobi. Continentur autem de Ligno in quo passus est S. Andreas & reliquia SS. Martyrum Georgij, Vitalis, Castiani, Colomanni, SS. Confessorum ingenuini, Gislarij, SS. Virg. Eufemiæ, Walburgæ.

Iam miracula medelarum & varia prodigia in pauca conferam. Aedes S. Lamberti nomini dedicanda erat, ad quod officium inuitatus sanctus antistes rogauit præsidem cœnobij, vt sibi liceret extra turbas soli prandere, id cum obtinuisset, ab administro mensæ, quamuis ægrè, impetrauit, vt sibi purum fontem loco vini propinaret. quod cum ille fecisset, vitrumque ruta & saluia, ne res à quoquam animaduertetur texisset, rediretque famulus ad puteum, vt tepentem ex priore limpha calicem recenti latice repletet, gustauit, quod reliquum in vitro reliquerat præsul, & sensit, ex optimo genere vini esse, miratusque alteri porrexit poculum, qui & ipse intusitata præstantiam vitis demiratus quærit, vnde id genus vini optimæ notæ acceperit, tum adactum iurejurando rem silentio pressurum, exposuit quod acciderat, se Hartmanno episcopo puram vndam propinasse, ex qua succus ille reliquus redundauit.

Lapis præterea fronti altaris, quæ sacri Diuorum cineres continentur, rite quadratus post initiationem loco reponendus nulla arte, ne ipsorum quidem lapidarum manu quadrari poterat, donec sanctus pontifex ipse dextram admoueret, cui dicto citius cessit saxum, & locum impleuit.

Puero dum assum deartuaret pullum, orique admoueret, hæ-

fit in

fit in faucibus fragmen ossis, quod nulla vi poterat excuti, jam vocem dolor interceperat; jam gula adeo intumuerat, vt nihil præter liquorem in stomachum posset trajici. Iam lecto desperata valetudo miserum affixerat, cum cælestis adest medicus Hartmannus, qui primum ei de moribus emendandis præcepta edidit, dein fauces cereo coronauit, illumque postridie in templo accendit, & puerum in sacram eadem deductū humi precabundum prostrauit, cum ipso rem diuinam faciente, ossiculū ē gutture pueri profiliijt, secūmque magnam puris vim attraxit, vnde ægrum sanitas integra ad exemplum D. Blasij mox consecuta est.

Multæ aliæ narrantur curationes per Hartmannum factæ. Fœminæ totum os fœdo liuore intumuerat, quem hausta de lotis pontificis manibus aqua, adeo absterfit, vt quæ fuerit antè, postea non agnosceretur. Omitto prodigia piscium, jumentorum, & aliorum: taceo percussorem, quem is cuius Germanum occiderat, ad cædem vbique vëstigabat, & ad pedes Hartmanni, velut in asylo deprehensum, non fuit ausus attingere. Vnum alterūue addam & modum narrandi faciam. Si quis ex ministris diaconis aut domesticis adstaret, seu precanti, seu legenti, seu quid aliud agentī, qui fœdis cogitationum ludibrijs, aut obscœnis desideriorum imaginibus luderetur, id illico sensit pontifex & tam atroci vultu peccantem intuebatur, vt reus vel extemplo mutaret animum, vel ab eius se conspectu, quem ferre non poterat, subduceret. Sed hoc imprimis est memorabile, & omni posteritatis memoriæ consecrandum, ex quo intelligi potest, quanta sit vis dirarum & pontificiæ execrationis. Deceßerat ē subiectis Hartmanni vir opibus potens & equestri genere clarus, nondum sacris quibus innodatus fuerat vinculis anathematis exolutus. Huius cadauer infletum & insepultum vt ædi sacre Nouæ cellæ liceret inferre & condere, frater defuncti laborabat, eūmq; in finem cyathum argento factum munus Hartmanno obtulit. Episcopus accepto argento (adeo dona fatigant etiam Sanctos) locum execrato sepeliendo in templo dedit. Sed vnica nox sepulturæ intercessit, nam antistes vbi se ad capiendum in lecto somnum composuit, extemplo adfuerē velut administri quidam eius, flammamq; luculentam propter eius lectum excitarunt, ex cuius ipse calore cœpit imensum æstuarē sudarēque. Tum versi ad iacentem famuli; quid moramur, inquit, quin hunc jam nunc in ardentem rogam mittimus? Hic vnus inter illos qui natu maior videbatur, compellato præfule, quid, inquit, infelix tibi voluisti? quid non ausus es designare?

religiones sacras polluisti, argentum accepisti, jus diuinum humanumque vendidisti, damnato & execrato cadaueri terram sacram aperuisti. Proinde par est, ut in rogum hunc, pabulum ignis futurus, immittaris, nisi spondes, te sententiam retractaturum. Pauentem dolentemque & omnia pollicentem apparitores destituerunt, rogusque extincto euanuerunt. Sed ardor in corpore præfulis hæsit, quem temperare conatus surgit, fenestram frigoris captandi aperit, ambulat, auram captat, sæuientem intus flammam extinguere nec quicquam laborat. Interim Conradus, qui illi à sacellis erat & iuxta cubabat, somno excitus miratur, quid sit, quod prætervsum intempesta nocte in conclauis Episcopus deambulare: admittitur, cum antistite mox domesticum S. Nicolai sacrarium ingreditur, & xv. Davidis odaria ambo recitant. Sed æstu Episcopum vidente & torquente rupto præter morem silentio; abi, inquit, & scyphum hunc, quem heri ab illius demortui fratre accepi, redde. Postridie cœnobij præfidi eiusque domesticis sanctissime præceptis ne proscripti ab ecclesia cadauer suo templo domiciliisque inferri paterentur. Tum demum Hartmannus expiato calice, flammæ per omne corpus suum grassantis incendio liberatus, omnibus documentum reliquit sacra ecclesiæ jura non esse auro permutanda.

Nunc ad vltimam vitæ eius lineam accedamus. Propitidie eius diei quo Christi ex virgine nati celebritas colitur, cum diuinus pontifex sacerdoti labes vitæ & peccata aperuisset, sacris summa religione operatus esset, solium abluendo corpori intrauit, in eoque præter omnium spem & expectationem lustratus per vndam & gratiam, quâ corpore, quâ animo purus ad solium cæleste emigravit. Videtur præfensisse fata Hartmannus, qui octiduo antequam decederet, cum populum ad preces pro defuncto & humato quodam fundendas hortaretur, de seipso subiecit. *Quid si post octiduum hunc ego sequar?* Corpus Episcopi ad quintum diem in Episcopio depositum adeo serenum lætūque præ se tulit vultum, ut spiranti similis quam defuncto videretur. Et multis ipse precibus ante sollicitarat cælum, uti sibi placidè pacatèque liceret à vitâ abire, quod & impetrauit, & placidissime obiit. Nam administri, qui pro foribus balnei (neque enim se nudum conspici patiebatur vnquam) præstolabantur, cum diutius solito intus hæreret, tandem cum presbytero ingressi exanimem reperiunt, capite extra labrum in brachium, ad dormientis habitum, reclinato. *Illustre elogium S. Eberhardi Archie-*

Archiepiscopi sectator de nostro Hartmanno in historia Eberhardi
posuit, ubi de Friderici Ahenobarbi dissidio ab Ecclesia narrat, *Atqui* Can. 10. 2. ant. 168.
inquit, Iuvaniensem & Brixinensem Episcopos cunctorum mortalium, quos tunc p. 296.
nouimus SANCTISSIMOS, nemo cum nesciat in tanta partium caligine, questio-
ne, conqueſtione, in tanta omnium dubitatione, tantorum vestigia patrum tuto se- 23. Decemb.
qui nos posse credimus. Deceſſit X. Cal. Ian. post C. N. CIO. C. LXV. verè
fidus Boiorum Austriorumque & totius orbis, tum ma-
ximè ortum, cum passim ab orbis capi-
te deficeretur.

GERO.